

qui effectus secundarii non redduntur per baptismum. Ad secundum, *nego* sequelam, Non enim quævis privatio gratiæ sanctificantis est peccatum originale, sed illa solum quæ fuit voluntaria in capite, et quam per seminalem propagationem contrahimus.

Ex dictis *colliges* : 1° peccatum originale quoad suum formale esse æqualiter in omnibus¹ ; quia sic sumptum importat privationem justitiæ originalis et respectum ad peccatum Adæ a quo originatur. Ista autem privatio est æqualis in omnibus, cum omnes sint totaliter privati justitiæ originali. Similiter iste respectus est æqualis in omnibus, quia omnes sunt æqualiter filii Adæ.

2° Quantum ad suum materiale, peccatum originale non est æqualiter in omnibus². Solutio enim vinculo originalis justitiæ sub quo quodam ordine omnes vires animæ continebantur, unaquæque vis naturæ tendit in suum proprium motum, et tanto vehementius, quanto fuerit fortior. Contingit autem vires aliquas esse fortiores in uno quam in alio, propter diversas corporis complexionem. Quod ergo unus homo sit pronior ad concupiscendum, quam alter, non est ratione peccati originalis formaliter sumpti, cum in omnibus æqualiter solvatur vinculum originalis justitiæ, et æqualiter in omnibus partes inferiores animæ sibi relinquuntur. Sed accidit hoc ex diversa dispositione potentiarum : sicut, soluto æqualiter fræno quo multi equi detinebantur, unus alio fortius suum sessorem agit, propter majorem ferocitatem naturalem in uno quam in alio.

1. Hic q. 82, a. 4, o. — 2. Ibid., ad 1.

DISSERTATIO VII
DE EFFECTIBUS PECCATI

D. Thomas, I^a II^a, qq. 85, 86 et 87.

ARTICULUS I

Utrum ex peccato actuali remaneat in anima macula seu peccatum habituale, et quid sit ?

D. Thomas, q. 86.

Quod nos dicimus peccatum habituale, antiqui dicebant maculam ; non enim, ut advertunt authores, reperitur apud antiquos hoc complexum, *peccatum habituale*, sed tantum *macula*. Esse autem unum et idem peccatum habituale et maculam, patet ; quia esse maculatum et immundum coram Deo, est esse peccatis coinquinatum, Deo injuriosum et offensum, quod est proprius et formalis effectus peccati habitualis.

Dico 1° : Ex peccato actuali sequitur in anima macula quæ dicitur peccatum hebituale¹.

Hunc peccati effectum probant Scripturæ, quæ peccatum vocant proprio nomine *maculam*, ut *Josue*, xxii, 17 : *An parum est vobis quod peccastis in Beelphegor, et usque in præsentem diem macula hujus sceleris in vobis permanet ?* Similiter *Jerem.*, ii, 22, *Ps.* xiv, 2, et alibi. Item quæ peccata vocant sordes, immunditias, inquinamenta, ut *Isa.*, iv, 4 : *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion.*

Ratio suffragatur. Macula in spiritualibus dicitur ad instar maculæ in corporalibus². Sicut ergo corpus nitidum dicitur maculari proprie, dum ex contactu alterius corporis nitorem suum perdit, ut dum vestis oleo inficitur ; sic anima dicitur metaphorice maculari, dum ex inor-

1. Hic q. 86, a. 1, o. — 2. Ibid.

dinato ad creaturas affectu, qui est quidam ejus tactus, amittit nitorem quem habebat ex refulgentia luminis, tum rationis, cum gratiæ. Unaquæque res enim, sicut ex unione ad nobiliora perficitur, ita admixtione cum inferioribus deturpatur et vilescit: sic argentum ex admixtione auri fit melius, ex admixtione stanni deterioratur et fit impurum.

Dico 2º: Macula remanet in anima post actum peccati¹.

*Probat*ur 1º ex locis citatis in prima conclusione, et quia homo, ex Scriptura, post actum peccati, vocatur et remanet peccator. *Matth.*, IX, 10: *Peccatores et publicani venientes discumbebant cum Jesu.* Ergo aliquid in eo manet, quo talis denominetur; alioquin denominaretur peccator denominatione tantum extrinseca, quod modo impugnabimus.

2º Ratione. Homo incurrit maculam peccati per recessum a lumine rationis et divinæ legis². Ergo, quamdiu homo manet extra hujusmodi lumen, manet in eo macula peccati. — Subsumo. Atqui, etsi cesset actus peccati quo homo discessit a lumine rationis et divinæ legis, non tamen statim redit ad illud in quo fuerat, sed requiritur aliquis motus voluntatis contrarius primo motui; sicut si aliquis sit distans ab aliquo per aliquem motum, non statim, cessante motu, fit ei propinquus, sed oportet quod appropinquet, rediens per motum contrarium Ergo.

Dico 3º: Macula peccati mortalis est privatio nitoris gratiæ, seu, quod idem est, ipsiusmet gratiæ, connotans peccatum actuale præcedens a quo causatur³.

*Probat*ur prima pars. 1º In eo consistit peccati macula seu peccatum habituale, quod primo per se expellitur per justificationem; est enim justificatio remissio peccatorum. Atqui privatio gratiæ sanctificantis est id quod primo

1. *Ibid.*, a. 2, o. — 2. *Ibid.*, o. — 3. *Ibid.*, a. 1, o et ad 3; in *I Sentent.*, dist. 32, q. 2, a. 1, o, et dist. 42, q. 1, a. 2, ad 4, et alibi.

expellitur per justificationem. « Non [enim] potest intelligi remissio culpæ, si non adesset infusio gratiæ, » ut docet Author infra q. 113, a. 2, o, et ut dicit Trid., sess. vi, cap. 7: Gratia, seu « justitia Dei, est unica causa formalis justificationis nostræ. » Ergo.

2º Per id homo constituitur habitualiter peccator et injustus, per ejus oppositum constituitur habitualiter justus. Atqui homo constituitur habitualiter justus per gratiam sanctificantem. Ergo per ejus privationem constituitur habitualiter injustus et peccator.

*Probat*ur secunda pars. 1º Ut illa macula habeat rationem culpæ, debet esse moralis et voluntaria. Ergo debet connotare actum voluntatis a quo causatur.

2º Si macula consisteret in privatione gratiæ sanctificantis sine respectu ad peccatum actuale a quo causatur, cum privatio hujusmodi gratiæ sit unica, indivisibilis et ejusdem speciei in omnibus, non potest explicari quomodo maculæ sint plures, diversæ et inæquales¹.

Dico 4º: Macula peccati venialis est privatio fervoris charitatis ex peccatis actualibus venialibus.

Hanc conclusionem exponit et explicat S. Thomas in *IV Sentent.*, dist. 16, q. 2, a. 2, ad 1, his verbis: « Dicendum quod macula potest esse dupliciter: uno modo, per privationem pulchritudinis; et sic in veniali non manet aliqua macula, quia non tollit gratiam, quæ est animæ decor: alio modo, per hoc quod pulchritudo, quæ est gratiæ, impeditur ne exterius appareat, sicut per pulverem pulchritudo faciei fœdatur; et talis macula est in veniali, quia impeditur decor gratiæ, ne in actibus exterius ostendatur. »

Unde macula peccati venialis non est macula proprie et simpliciter, sed tantum secundum quid; quia non tollit formam per quam inest animæ pulchritudo, scilicet gratiam, sed tantum obnubilat et tegit, ut minus splendeat

1. Hic q. 86, a. 1, ad 3; in *II Sentent.*, dist. 32, q. 1, a. 1, ad 2.

in actibus; sicut facies venusta ex pulvere nonnihil sordescit, non tamen ejus pulchritudo destruitur¹.

ARTICULUS II

De reatu pœnæ.

D. Thomas, q. 87.

Petes 1º utrum peccatum inducat reatum pœnæ.

Resp. affirmative. Ita expresse Scriptura in variis locis. *Exod.*, xxxii, 35 : *Percussit Dominus populum pro reatu vituli.* *Psal.* xxxi, 10 : *Multa flagella peccatoris.* *Matth.*, xxv, 41 : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum.* *Matth.*, v, 22 : *Qui dixerit (fratri suo), fatue, reus erit gehennæ ignis.* *Rom.*, ii, 9 : *Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum.* Et alibi.

Probatur ratione. Recta ratio postulat ut qui violavit ordinem et æqualitatem justitiæ, illam redintegret et restauret per quamdam recompensationem pœnæ²; quod in ipsis injuriis hominibus factis observatur. Atqui qui peccat, violat ordinem et æqualitatem justitiæ divinæ, voluntati suæ indulgendo plusquam debet, contra mandatum Dei agens. Ergo.

Petes 2º quid sit reatus pœnæ.

Resp. Reatus pœnæ non est ordinatio sive activa, sive passiva ad pœnam, sed est condignitas seu debitum pœnæ propter peccatum luendæ: tum quia peccatum prius est dignum pœna, quam ordinetur ad illam; imo non ordinetur ad illam, nisi quia est illa dignum, sicut actus virtutis est prius dignus præmio, quam ordinetur ad illud, nec ac præmium ordinetur, nisi quia est illo dignus: tum quia, etsi Deus peccatorem non ordinaret ad pœnam, nihilominus peccator esset pœna dignus: tum

1. Hic q. 89, a. 1, o. — 2. Hic q. 87, a. 6, o.

tandem quia ordinatio ad pœnam est bona et a Deo, Deus autem neminem facit reum pœna.

Petes 3º utrum reatus pœnæ maneat post peccatum remissum.

Resp. Remisso peccato, potest remanere reatus alicujus pœnæ temporalis¹. Est contra Lutheranos et Calvinistas dogmatizantes, semper cum culpa totam remitti pœnam, et inde tollentes indulgentias, satisfactiones et Purgatorium.

Dixi: « Potest remanere, » quia non est necesse quod remaneat. Posset enim Deus omnem pœnam cum culpa remittere; sed ordinarie, remittendo culpam et constituendo per gratiam hominem hæredem gloriæ, remittit tantum pœnam æternam, eamque commutat in temporalem satisfactoriam.

Ita fieri aperte testantur Scripturæ. Nam ipse Adam, cui constat, *Sap.*, x, 2, culpam fuisse remissam, varias tamen pœnas luit, non ut medicinales contra peccata futura, ut volunt hæretici, sed in vindictam culpæ præteritæ. Dicitur enim *Genes.*, iii, 17 : *Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea,* etc. Insuper mors et miseræ hujus vitæ sunt pœnæ peccati originalis, quibus tamen sunt obnoxii hi quibus remissum est. Item David, *II Reg.*, xii, 14, post obtentam veniam sui adulterii, punitus fuit morte filii sui, non in cautelam futuri, sed in ultionem præteriti; dicit enim ei Nathan : *Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi morte morietur.* Ita pluries alibi; et sic definit concil. Trid., sess. vi, cap. 14 et can. 30; sess. xiv, cap. 8 et can. 12. De quo plura in 3ª parte *Summæ*, ad q. 86.

1. Ibid.

ARTICULUS III

Qualis pœnæ reatum inducit peccatum?

Pœna stricte sumpta, est malum punitivum et afflictivum, inflictum contra inclinationem saltem naturalem passi, in vindictam sui peccati. Et quia est duplex malum, positivum et privativum, duplex est pœna : Una positiva, quæ vocatur pœna sensus, quia cum torqueat inferendo aliquid disconveniens et nocivum sive animæ, sive corpori, et nocivum positive afflictivum maxime sensibus percipiatur, ideo hæc pœna, sive animum sive corpus spectet, dicitur pœna sensus. Altera est privativa, et vocatur pœna damni, per quam intelligitur amissio bonorum quæ hominibus ex Dei promissione debentur, inter quæ cum emineat visio beatifica et intuitiva Dei, hujus privatio vocatur antonomastice pœna damni.

§ I

Quotuplex sit pœna peccati?

Dico : Quodlibet peccatum mortale personale inducit reatum duplicis pœnæ, scilicet damni et sensus¹. De peccato originali dicam infra.

Conclusio quoad utramque partem est de fide expressa in sententia a Christo in ultimo judicio ferenda, his verbis *Matth.*, xxv, 41 : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum. Discedite*, exprimit pœnam damni ; *in ignem æternum*, pœnam sensus. Idem probant varii alii textus quibus docemur homines, ob peccatum, et privari regno cœlorum, ut *I Cor.*, vi, 9 ; *Matth.*, iii, 2, etc., et tradi in supplicium ignis, *Isa.*, lxxvi, 16 ; *Apoc.*, xiv, 10, et alibi.

Ratio congrua². Pœna proportionatur peccato. In peccato autem duo sunt, nempe aversio ab incommutabili

1. Hic a. 4, o. — 2. Ibid.

bono et conversio ad commutabile bonum, juxta illud *Jerem.*, ii, 13 : *Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas dissipatas*. Ut ergo pœna sit proportionata peccato, debet esse aliquid quod respondeat aversioni, et est pœna damni, et aliquid quod respondeat conversioni, et est pœna sensus. Equum namque est ut qui se a Deo voluntarie avertit, ab eo maneat separatus, et qui ad creaturam se convertit, ex ea quærens gloriam aut delectationem, per eam affligatur, ut sit et hoc sensu verum illud *Sap.*, xi, 17 : *Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur*.

Petes 1° an dolor ex amissa beatitudine sit pœna sensus, vel damni.

Resp. non esse proprie pœnam, sed supponere pœnam a qua causatur, reductive autem pertinere ad pœnam damni, ex qua resultat, sicut gaudium reducitur ad beatitudinem, ex qua consurgit.

Petes 2° quæ pœna sit gravior : an damni, an sensus?

Resp. pœnam damni esse graviolem, quia est quasi essentialis, et opponitur visioni beatificæ, quæ primum locum tenet in beatitudine ; pœna autem sensus est quasi accidentalis, et beatitudini accidentali opponitur.

Petes 3° utrum pœna damni sit æqualis in omnibus damnatis.

Resp. negative : 1° quia sic se habet pœna damni in ratione supplicii ad damnatos, sicut visio beatifica, cujus est privatio, in ratione præmii ad beatos. Atqui hæc non est æqualis in omnibus beatis. Ergo nec illa in omnibus damnatis. 2° Unus damnatus magis dolet de amissa beatitudine, quam alter. Ergo amissio beatitudinis est illi majus malum quam alteri.

Dices : Juxta S. Thomam, supra q. 73, a. 2, o, privatio totalis et in facto esse non admittit majus aut minus. Atqui pœna damni est privatio totalis et in facto esse. Ergo.

Resp. *Dist.* maj. Privatio totalis et in facto esse non admittit majus aut minus extensive, *conc.*, quia non plus

aut minus aufert de forma; intensive, *nego*, quia apponendo formæ majora obstacula, magis radicatur et firmatur in subjecto.

§ II

Utrum aliquod peccatum inducat reatum pœnæ æternæ?

Dico 1°: De fide est, contra Origenem, pœnas omnium damnatorum, tam hominum quam dæmonum, de lege communi fore æternas, sicque peccatum mortale, in hac vita non remissum, plectendum esse in inferno pœna æterna.

Ita passim Scripturæ. *Isa.*, LXVI, 24, de damnatis dicitur: *Vermis eorum non morietur, et ignis eorum non extinguetur. Matth.*, XXV, 41: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum*, et 46: *Ibunt hi in supplicium æternum*, seu, ut legit Aug., *in combustionem æternam. II Thess.*, I, 9: *Pœnas dabunt in interitu æternas a facie Domini. Apoc.*, XIV, 10 et 11: *Cruciantur igne et sulphure... in sæcula seculorum*. Et alibi.

Si dicas, Scripturam nomine *æternitatis* sæpe significare, non perfectam æternitatem, sed longam durationem, *resp.* equidem ita esse; sed *nego* posse sic intelligi, ubi loquitur de pœnis damnatorum: tum quia SS. Patres unanimiter intelligunt de perfecta æternitate, et hic est sensus communis fidelium; tum ex contextu, eodem enim modo Scriptura loquitur de pœnis damnatorum, ac de vita beatorum: *Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam*. Certo autem constat, vitam beatorum fore proprie æternam. Ergo et æternas proprie pœnas damnatorum. Atque ita est definitum in conc. Later. IV, cap. *Firmiter*, de SS. Trinitate¹, et in conc. Trid., sess. VI, can. 25 et 26, et sess. XIV, can. 5².

1. « Jesus Christus, ... venturus in fine sæculi, iudicaturus vivos et mortuos et redditurus singulis secundum opera sua, tam reprobis quam electis, qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus quæ nunc gestant, ut recipiant secundum opera sua, sive bona fuerint sive mala, illi cum diabolo pœnam perpetuam, et isti cum Christo gloriam sempiternam. » — 2. Sess. VI, can. 25: « Si quis in quolibet bono

Dixi, *de lege communi*, quia non est dubium quin Deus possit de potentia absoluta omnes damnatos a pœnis absolvere, et infernum evacuare.

Verum, supposito fidei dogmate, subtilior movetur quæstio inter theologos: an aliquod peccatum ex se et intrinseca sua malitia inducat reatum pœnæ æternæ; an tantum id ei conveniat per accidens, sive ratione legis latæ a Deo, qua illud sub pœna æterna prohibet, sive ratione subjecti, quod perpetuo manet privatum gratia. Pro cuius resolutione,

Dico 2°: Peccatum mortale ex se et intrinseca sua malitia inducit reatum pœnæ æternæ; peccatum veniale, reatum pœnæ temporalis tantum¹.

Prob. utraque pars simul. Illud peccatum ex se et intrinseca sua malitia inducit reatum pœnæ æternæ, quod importat inordinationem de se irreparabilem. Peccatum enim inducit reatum pœnæ ratione inordinationis, ut dictum est; manente autem causa, manet effectus. Atqui peccatum mortale ex se et intrinseca sua malitia dicit inordinationem de se irreparabilem, non peccatum veniale.

opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri, tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem; anathema sit. » Damnatur hic error asserentium justum in omnibus peccare saltem venialiter, aut etiam mortaliter; non vero reprobatur, quin potius affirmatur relatio pœnæ æternæ cum peccato mortali. Can. 26: « Si quis dixerit, justos non debere pro bonis operibus quæ in Deo fuerint facta expectare et sperare æternam retributionem a Deo, per ejus misericordiam et Jesu Christi meritum, si, bene agendo et divina mandata custodiendo, usque in finem perseveraverint; anathema sit. » Pœna retributioni correspondere debet. Atqui retributio erit æterna. Ergo et pœna. Sess. XIV, can. 5: « Si quis dixerit, eam contritionem quæ paratur per discussionem, collectionem et detestationem peccatorum, qua quis recogitat... amissionem æternæ beatitudinis et æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum et utilem dolorem...; anathema sit. » — 1. Hic q. 87, a. 3 et 5, o.